

Syýasata düýş gatmak

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Syýasata düýş gatmak SYÝASATA DÜÝŞ GATMAK

Saýlaw döwründe görjek-eşitjek zatlarymy simwoliki söz bilen aýtmaly bolsa, “tahaýýül” (hyýallanma, göz önüne getirme, hyýalbentlik) diýjek.

Dilimize arap dilinden geçen “tahaýýül” hyýal sözünden ýasaldy. Özem munuň düşündirişi kemter gaýdýar. Çünki: fransuz pelsepeçisi Žil Delýozyň täsin kesgitlemesi bar:

«Hyýalbentlik hakyky däl däl-de, hakyky däliň hakykatdan aýyl-saýyl edilmezligidir».

Diňe saýlaw wadalary we başgalar däl, jemgyýetçiljk durmuşyzyň «predmetini-de» şu kesgitleme emele getirýär. Hakykatlaryň üstünde däl, kabul etme (восприятие, перцепция)-fantaziýanyň üstünde ýasama durmuş gurulýar. Özem «ynanç» duýgusy agyr basýan jemgyýetlerde munuň «müşderisi» köp bolýar. Yzyndan garşymyza şu çykarylýar:

Amerikan populizminiň boýna dakan hil-san ululygynyň iň gymmatly bolup durýandygy hakdaky kabul etme! Düşünjäniňem ölçeği san bilen ölçenýärdi: «näçe adam yzarlaýar?»

Siziň intellektual gözlegiňiziň garşysyna çykarylanam şudur: «marjinal-çapraz».

Hawa, hakykat diňe gatlaklar tarapyndan kabul edilse hakykatdy! Köpçülige gabat gelmeýän ýa-da topardan «aforoz»

edilen bolsa ýeňilendi.

Bu toparyň gözlegi «gowy-owadan-gymmatly» däl di, diňe peýdaly tarapyny gözleýärdi. Özem «peýdany gözleme» islegi wagtyň geçmegi bilen reallyk bilen arasyny üzen hyjuwa öwrüldi:

Hyýalbentlik düşünjesi ýurda AKP-den ýolukdy. Heýhat! AKP-ä garşy çykýanlaryň hut AKP ýaly diýdimzorlyk edýändiklerine şaýatlyk edýäris.

* * *

Fransuz sosiology Žan-Fransua Baýart «Identifikasion illýuziýa» kitabynda göýä «biziň mähellämiziň» ruhy ahwalyny ýazýan ýaly:

«- Hergiz adamlara ýeke hyjuwa şeýle köre-körlük bilen özlerini aldyryp, iň gymmatly bähbitlerini howp astyna salýandyklaryny aýtmän, diňläň tapylmaz...

– Başga ýere seredenlerinde ellerinden gaçan azatlygy olara görkezmän, gören tapylmaz...»

Ýöne Baýart şeýle diýýär: «Hyýalbentlik diýilýän gury kagyz ähli jemgyýetlerde syýasy hereketleriň syýasyny sorup alýar». Munuň düşündirişi ABŞ-dan dünýä ýaýran hyýalbentçi «bähbit

sapagyndady». Neoliberalizm muña «duz, burç» sepeläp hasam şorlaşdyrdy. Adamlar hakykaty bilesi gelmeýär «ker» we «kör» edildi: Adam diňe özüni bagtly edip biljek «hakykaty» eşidýän we görýän boldy. Hyýalbentlige eýermeýäne duşmançylyk edildi. Ol düýşüne-simwoliki saýlaw söwdalaşygyna ynanmakdan el çekesi gelmeýär...

Hawa, hyýalbentlik bilen täze syýasy jemgyýet döredildi: munuň özi aňsyzlygyň agalygydyr. Hyýaly «teatra» dönderilen bu syýasy oýna ýeňilmeli däl-de, muña garşy göreşmek mertlikdir.

* * *

Onsoňam:

Şu gezekki saýlaw döwri şuny-da görkezdi:

Özgäni ulanyp, «özüňi» ýasamagyň-baha bermegiň ýokanç kesele öwrülmegi...

Ýagny, erbet, gelşiksiz, hap!n duşman saýýan garşydaşynyň üstünden özüniň beýikligini görkezjek bolýan identifikasiýa saýlap alyp, «syýasy jemagatyny» kesgitlemek!

Hemme meseläniň sebäbini medeni tarapdan gözlemek gülkünjem bolsa, ýurdumyzyň hakyky ýagdaýy-ha şeýle. Täzelik yok, syýasy hyjuwlaryň-göreşiň göýdükleşdirilmegi kyrk ýyllyk neoliberal populistik strategiýanyň netijesidir.

Şeýle diýilýär:

– Duýgulary ekspluatirleýän şeýle hyýalbentlige sizem özüňizi aldyryň. Biz pikir gözlämzok, «täzäniň» nähili guruljagy bilenem gyzyklanamzok, ýeke-täk maksadymyz – näçe gymmada düşsede, «özgäni» ýeňmek!

Bilgeşleýin sizi hakykat bilen galpyň arasyndaky «küljümek» zolaga çekmek isleýärler. Ýogsam bolmasa:

Durmuşda we işde rationallyga bil baglaýanlaryň, täzeçilligiň gözleginden yza ädim ätmeýänleriň şeýle ýöntemlige öwrenişip gidibermegi mümkin däl, tersine bolanda, özüňi özüň inkär etmek bolýar.

Ýeňilýän yokmy? Bolanokmy? Özüme şu soragy berýärdim:

– Biziň aramyzdan intellektullar nämüçin az çykyar?

Bu soragyň jogabyňy «aň-düşünje ýaltalygy» we ş.m. sebäpler bilen düşündirerdim.

Indi bolsa «batyrgaýlygyň kemterlik etmegi» diýip düşündirýärin: Intellekt seljermegiň ýerine giň topbaktaryň kabul eden zatlaryny almak, mähellä, toparlara ýeňilme aňsatçylygy!

Hormat goýýan käbir žurnalistlerimi okanymda, ynanmajak bolýaryn: ýene bir gezek düşünýärin welin, aýrylyp gidibermeýän boýunsunuýlyk biziň illeriň «taryhy keseli» bolmaly!

Gynansak-da, respublikanyň progressiwleri «kämillik ýaşyna» yetmändir, «goýalyşmandyr». Bu saýlawyň bize görkezýän ajy hakykatlarynyň biri-de şu.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 27.04.2023 ý. Publisistika